

ПЕРЕДМОВА

Щоб розробити управлінські рішення на підприємствах, зокрема вибрати стратегії та скласти плани їх діяльності, необхідні відомості про економічні можливості суб'єктів господарювання, отримані на основі оцінювання економічного потенціалу підприємств. Правильне встановлення величини цього потенціалу – умова обґрунтованості рішень щодо подальшого функціонування підприємств, реалістичності та оптимальності планів їх господарської діяльності. Завдяки цьому важливе значення має не лише оцінювання наявного рівня економічного потенціалу підприємств, але й виявлення резервів його зростання у майбутньому, що відбувається на засадах економічного розвитку підприємств. Тому встановлення можливостей нарощування економічного потенціалу суб'єктів господарювання повинно ґрунтуватися на вимірюванні рівня потенціалу їх економічного розвитку.

Сьогодні багато підприємств України характеризуються низькими темпами зростання фінансових результатів їх діяльності, а деяким суб'єктам господарювання взагалі притаманна тенденція до зменшення їх доходів та прибутків. Поряд із об'єктивними причинами цього явища, зумовленими, зокрема, загальним станом вітчизняної економіки, негативні тренди фінансових результатів підприємств часто спричинені відсутністю у їх власників та менеджерів належних знань та навичок стосовно оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств. Складність такого оцінювання зумовлена, серед іншого, тим, що у цьому разі необхідно докладно аналізувати усі сторони діяльності підприємства з урахуванням впливу зовнішнього середовища. Тому важливо, щоб оцінювання потенціалу його економічного розвитку здійснювалося із використанням дієвого інструментарію та науково обґрунтованих моделей. Це, своєю чергою, потребує систематизації показників, методів та моделей оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств, встановлення можливостей їх застосування з урахуванням специфіки діяльності конкретних підприємств та вибору найефективніших засобів визначення рівня стратегічних економічних можливостей суб'єктів господарювання.

Отже, потенціал економічного розвитку підприємств – складна та багатогранна категорія, а процес оцінювання величини цього потенціалу потребує глибокого аналізування чинників внутрішнього і зовнішнього сере-

довища суб'єктів господарювання, що формують потенціал економічного розвитку підприємств, та використання науково обґрунтованих алгоритмів. У зв'язку з цим, виникає потреба у визначенні сутності потенціалу економічного розвитку підприємств, виокремленні основних чинників його формування та розробленні послідовності оцінювання величини цього потенціалу.

Потенціал економічного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності – це складна система, яка містить низку взаємопов'язаних підсистем. Водночас зв'язки між ними мають значною мірою ієрархічну природу. За таких умов оцінювання величини потенціалу економічного розвитку підприємств потребує застосування системного підходу на засадах дослідження механізму формування стратегічного економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Такий підхід, серед іншого, повинен передбачати виокремлення основних чинників утворення економічного потенціалу підприємств, встановлення закономірностей їх впливу на процес такого утворення та розроблення механізмів активізації тих чинників, які найбільше впливають на величину економічних можливостей підприємств.

Питання встановлення закономірностей економічного розвитку і на макrorівні, й на рівні окремих підприємств зацікавили багатьох вчених. Особливу увагу приділено проблемі забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Вагомі результати у вирішенні цієї проблеми досягнуто, зокрема, такими науковцями, як О. Амоша, В. Геєць, О. Мельник, О. Мрихіна, В. Найдюк, Н. Подольчак, О. Пирог, Л. Федулова та ін. Оскільки економічний розвиток підприємств пов'язаний із зростанням їхнього економічного потенціалу, його оцінювання є необхідною умовою пошуку резервів економічного розвитку суб'єктів господарювання. Інструментарій та моделі формування і оцінювання сукупного економічного потенціалу підприємств та його окремих видів подано у багатьох наукових працях, зокрема, у публікаціях таких вчених, як О. Ареф'єва, І. Алексєєв, В. Богун, Д. Васильківський, Н. Георгіаді, Ю. Гончаров, А. Гриньов, М. Денисенко, В. Довбенко, Л. Довгань, І. Должанський, С. Ілляшенко, С. Іщук, В. Козик, Н. Краснокутська, Є. Крикавський, О. Кузьмін, О. Мних, Є. Лапін, Ю. Погорелов, Н. Сімченко, Н. Станасюк, А. Турило, Р. Фатхутдінов, Т. Харчук, В. Хворостов, І. Цигилик, Н. Чухрай, М. Шаланов, Н. Шпак та ін. Стосовно оцінювання рівня та потенціалу економічного розвитку підприємств, то підходи до вирішення питання такого оцінювання подано, зо-

крема, у працях таких учених, як Т. Калінеску, В. Кунцевич, О. Маслак, Й. Петрович, І. Скворцов, М. Тимошук, Р. Толпежніков, Р. Фещур, І. Яремко та ін.

Однак науковці не вирішили остаточно проблему розроблення інструментарію та побудови моделей, за допомогою яких можливо було б з належним рівнем точності виконати оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств. Це зумовлено, зокрема, тим, що не встановлено повною мірою взаємозв'язку між різними властивостями підприємства, його підсистем та окремих елементів, а також неповністю досліджено їхній вплив на потенціал економічного розвитку суб'єктів господарювання. Вирішення названої проблеми потребує вдосконалення інструментарію та процесів моделювання потенціалу економічного розвитку підприємств, чому й присвячено цю монографію.

Мета виконаного дослідження, результати якого подано у монографії – обґрунтувати концептуальні, методологічні та методико-прикладні засади з розроблення і використання інструментарію та моделей оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств. Для досягнення поставленої мети автором запропоновано концептуальний підхід до визначення сутності понять “потенціал”, “потенціал підприємства” та “потенціал розвитку підприємства”; розвинуто групування чинників, які беруть участь у формуванні потенціалу економічного розвитку суб'єктів господарювання, та моделювання цих чинників; розроблено узагальнений метод оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств; удосконалено метод оцінювання чинників формування потенціалу ресурсозберігального економічного розвитку підприємств; розвинуто класифікацію бар'єрів на шляху до реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств та методичні засади оцінювання усередненої величини різних видів бар'єрів на шляху до впровадження певного нововведення (або сукупності нововведень); отримали подальший розвиток методичні засади оцінювання потенціалу розвитку персоналу підприємств; удосконалено показники оцінювання потенціалу технічного розвитку підприємств; удосконалено метод оцінювання потенціалу ресурсозберігальних технологічних змін на підприємствах з урахуванням чинника ризику; удосконалено модель оцінювання потенціалу підвищення конкурентоспроможності підприємств; розвинуто моделювання потенціалу підвищення фінансової стійкості підприємства; побудовано модель оцінювання потенціалу підвищення гнучкості та адаптованості підприємств до змін у зовнішньому середовищі; удосконалено модель оцінювання потенціалу зростання ринкової вартості підприємств.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств, а предмет – теоретико-методологічні та прикладні положення щодо розроблення інструментарію та моделей оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств.

Структурно монографія складається із передмови, чотирьох розділів, поділених на підрозділи, післямови та списку літератури. У першому розділі монографії розглянуто теоретико-прикладні та концептуальні засади оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств. Другий розділ монографії присвячено групуванню та оцінюванню чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємств. У третьому розділі автором запропоновано інструментарій оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств. Зрештою, у четвертому розділі монографії змодельовано процес оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств.